

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 19-20 травня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

8. Требін М. Інформаційне суспільство. Війни нової епохи / М. Требін // Віче. Журнал Верховної Ради України. — 2002. — № 4 (121). — С.64-68.

9. Чепков І. 11 тенденцій / І.Б.Чепков, П.І.Нор // Оборонний вісник. — 2014. № 7. - С. 20.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕМОГРАФІЧНОГО НАПРЯМУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Яблонько О.О.

студентка факультету обліку та фінансів
Полтавської державної аграрної академії
м. Полтава, Україна.

Науковий керівник: Калініченко О.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств
Полтавської державної аграрної академії

Одним із найважливіших показників розвитку національної економіки будь-якої країни є пристосована сучасним викликам та впорядкована державна демографічна політика. Адже, саме демографічна ситуація в країні є відображенням соціально-економічного добробуту населення під впливом як минулих, так і сучасних суспільних процесів та явищ.

Для України характерними є негативні демографічні тенденції такі як: депопуляція населення, скорочення тривалості життя, високий рівень дитячої смертності, погіршення стану здоров'я населення та інші. Такі негативні демографічні показники впливають на стан національної безпеки України загалом, що вимагає формування дієвої державної політики у демографічному напрямі.

Необхідність управління демографічним розвитком потребує проведення відповідної демографічної політики. Проведення демографічної політики зумовлене тим, що:

1) по-перше, є необхідність у задоволенні суспільної потреби відтворення населення та його розміщення на території та в масштабах й пропорціях, які відповідали б перспективам соціально-економічного розвитку;

2) по-друге, демографічні процеси та їх об'єктивні соціально-економічні складові пов'язані безпосередньо через сферу суспільної та індивідуальної свідомості, що виявляється в умовах життєдіяльності і впливає на демографічну ситуацію;

3) по-третє, особливого контролю та впливу потребують окремі прояви тенденцій демографічних процесів, що спричиняють загострення демографічної ситуації як на національному, так і на регіональному рівнях.

Демографічну політику держави визначають як систему загальноприйнятих на рівні управління і концептуально об'єктивних засобів, за допомогою яких держава та її соціальні інститути, передбачають досягнення встановлених якісних та кількісних цілей демографічного розвитку, що відповідають перспективним цілям соціально-економічного розвитку держави загалом [1].

Демографічну політику слід розглядати як одну із складових частин соціально-економічної політики держави, що спрямована на регулювання процесів відтворення населення та його подальшого добробуту й розвитку.

Демографічна політика складається з таких елементів:

– вплив на умови праці, тобто визначення межі працездатного віку, тривалості робочого дня, турбота про охорону праці тощо;

– поліпшення життєвих умов усіх верств населення – підвищення заробітної плати та рівня доходів, покращення житлових умов, забезпечення медичним обслуговуванням та інші;

– заходи, спрямовані на те, щоб суспільство впливало на процеси природного руху населення [3].

Державна демографічна політика здатна не просто поліпшити демографічну ситуацію в країні, а й може стати одним із політичних чинників об'єднання суспільства при вирішенні важливих суспільних завдань. Саме ефективно побудована демографічна політика держави може забезпечити її демографічну безпеку. Під демографічною безпекою України слід розуміти один із видів економічної безпеки, що передбачає такий стан захищеності національної економіки, за якого забезпечується стабільність демографічних характеристик, розвиток та відтворення кожної окремої особистості та населення в цілому у відповідності демографічним інтересам країни.

На сучасну демографічну кризу в Україні впливають групи історичних чинників, що згруповано за трьома періодами часу: I період (XVIII – XIX ст.) – доба російської окупації та переселень, II період (XX ст.) – доба війн, голодоморів, революцій та репресій, III період (початок XXI ст. і до сьогодні) – доба незалежності та боротьба за територіальну цілісність. Такі чинники, свідчать про те, що сучасна тенденція до депопуляції населення України сформована під впливом своєрідних «сходинок загрозливих подій та втрат населення» за період формування українського суспільства (XVIII ст. – до сьогодні). Кожна зі «сходинок» поділена на три періоди, в яких в свою чергу виділяють конкретні історичні проміжки часу, що позитивно чи негативно впливали на демографічну ситуацію в Україні, на її подальший розвиток та на існування нинішніх загрозливих демографічних процесів.

Для оцінки рівня демографічної безпеки країни чи регіону використовують ряд показників (індикаторів), дослідження значення кожного з яких дає змогу попередити та нейтралізувати загрози демографічній ситуації в країні (рис. 1).

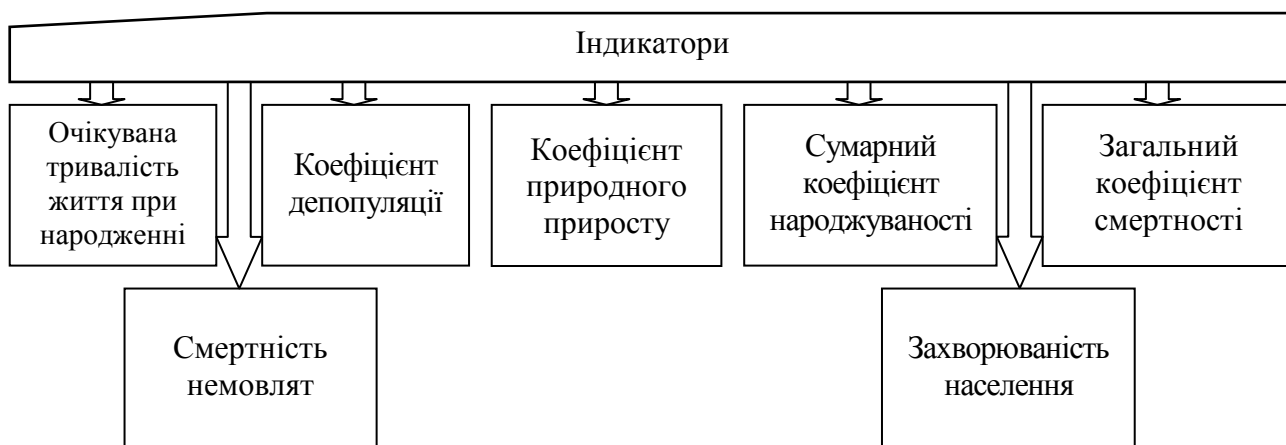

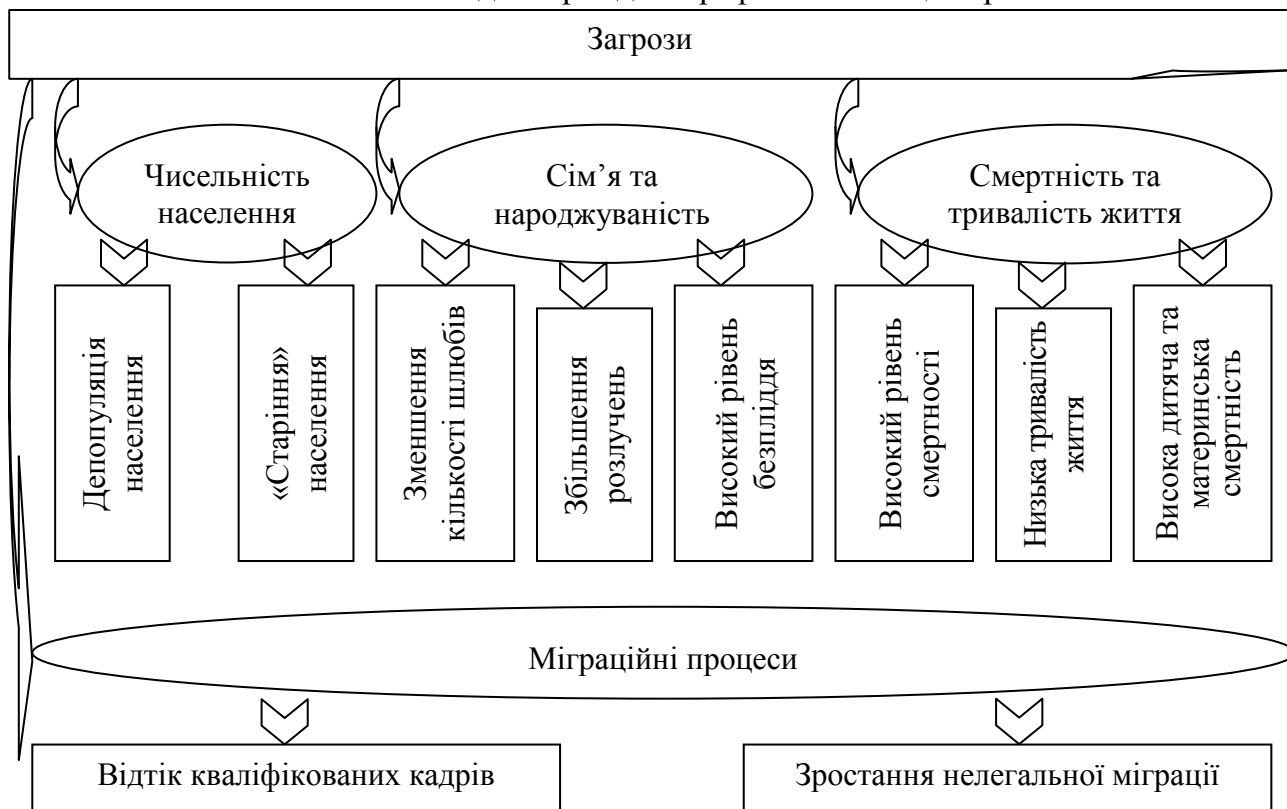
Рис. 1. Основні індикатори оцінки демографічної безпеки країни
Джерело: узагальнено автором за даними [4, с. 106; 5, с. 188]

За 2008 – 2014 рр. чисельність населення України за останні 7 років скоротилась на 947 тис. осіб (2,1 %). Тобто, чисельність населення України невпинно зменшувалось в середньому на 0,35 % щорічно. За досліджуваний період кількість народжених в Україні є значно меншою за кількість померлих (у 2014 р. на 166 тис. осіб померлих більше, ніж народжених). Такі показники свідчать про загрозливий для

демографічної безпеки України процес «старіння нації» – зменшення частки молодого населення та збільшення частки осіб похилого віку. У 2014 р. кількість укладених шлюбів зменшилась на 27 тис. одиниць (8,4 %), а кількість розірваних шлюбів у 2014 р. порівняно з 2008 р. скоротилась на 36 тис. одиниць (21,7 %). У 2014 р. на 1000 наявного населення в Україні зареєстровано 7 шлюбів та 2,9 розлучень. У 2008 р. частка здійснених абортів становила 42,6 % (217413 до 510600 народжених), а у 2014 р. даний показник становить 24,9 % (116104 до 465900 народжених) [2]. За останні 7 років в Україні ненароджені 1,2 млн. дітей.

Основні види загроз демографічній безпеці Україні слід визначити у розрізі окремих систем: чисельність населення, сім'я та народжуваність, смертність та тривалість життя, міграційні процеси (рис. 2).

Рис. 2. Види загроз демографічній безпеці України

Джерело: розроблено автором

Для визначення рівня демографічної безпеки країни, нами розроблено алгоритм розрахунку індексу демографічної безпеки ($I_{дб}$), що розраховується як середнє арифметичне значення індексів, що входять до його складу: індекс тривалості життя; індекс депопуляції; індекс дитячої смертності; індекс захворюваності; індекс старіння населення; індекс шлюбності та розлучень; індекс міграційних процесів. Дані проведеного розрахунку індексу демографічної безпеки України у 2014 р. свідчать про те, що даний показник досягає лише середнього рівня (0,748), за якого можливе подальше поглиблення негативних демографічних тенденцій.

Для підвищення рівня демографічної безпеки України та подолання демографічної кризи пропонується комплекс заходів на державному рівні, серед яких: здійснення виплат допомоги при народженні дитини у розмірі 80 тис. грн, наближення розміру щомісячної допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею

3-річного віку до прожиткового мінімуму, надання якісного медичного та санаторно-курортного обслуговування для всіх категорій населення незалежно від їх статків та соціального становища, створити умови для подолання тенденції виїзду висококваліфікованих спеціалістів за кордон на низькокваліфіковані роботи, підвищення престижу родин, в яких живуть декілька поколінь, прийняття на законодавчому рівні Закону України «Про демографічну безпеку в Україні», в якому б містилось визначення даного поняття, складові демографічної безпеки, перелік можливих та існуючих загроз та напрямки їх попередження і зменшення.

Таким чином, реалізація запропонованих заходів зменшить вплив загрозливих чинників демографічної безпеки України та допоможуть усунути кризові явища у демографічній сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бритова Г. В. Методологія формування державної демографічної політики / Г.В. Бритова // Менеджер, Донецький державний університет управління. – 2014. – № 1 (67). – С. 184 – 193.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Макарова О. В. Демографічна політика: сучасні реалії та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11688/01-Makarova.pdf>.
4. Харазішвілі Ю. М. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп./ Ю. М. Харазішвілі, Є. В. Дронь. – К.: НІСД, 2014. – 117 с.
5. Хомин О. Й. Методика розрахунку демографічної безпеки / О. Й. Хомин // Вісник економіки транспорту і промисловості – 2010. – № 29. – С. 188 – 191.